

Wyrok z dnia 4 kwietnia 2002 r.

I PKN 214/01

Nauczycielowi, którego stosunek pracy wygasł wskutek upływu sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym (art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.) nie przysługuje uprawnienie do ponownego zatrudnienia przewidziane w art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.).

Przewodniczący SSN Barbara Wagner (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2002 r. sprawy z powództwa Andrzeja R. przeciwko Zakładowi Poprawczemu w P. o nawiązanie stosunku pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 24 listopada 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 24 listopada 2000 r. [...] oddalił apelację Andrzeja R. od wyroku Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 28 lipca 2000 r. [...], oddalającego jego powództwo o przywrócenie do pracy w Zakładzie Poprawczym w P.

Sąd ustalił, że Andrzej R. był zatrudniony w Państwowym Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w O. w okresie od 1 stycznia 1982 r. do 28 lutego 1994 r. początkowo jako nauczyciel zawodu, a następnie na stanowisku wychowawcy. Od 15 lutego 1995 r. podjął pracę w charakterze wychowawcy u strony pozwanej. Aktem z dnia 28 kwietnia 1999 r. został - z dniem 1 maja 1999 r. - przeniesiony w stan nie-

czynny. Łączący strony stosunek pracy wygasł 31 października 1999 r. Pismami z 21 października 1999 r. i z 20 lutego 2000 r. powód wnosił o ponowne zatrudnienie go w Zakładzie Poprawczym na stanowisku wychowawcy. Ma średnie wykształcenie, ukończył kurs resocjalizacyjny - terapeutyczny, studium pedagogiczne jako nauczyciel zawodu oraz studium kwalifikacyjne. Od listopada 1999 r. strona pozwana zwiększyła stan zatrudnienia w grupie wychowawców, zatrudniając jednak wyłącznie osoby z wyższym wykształceniem. Zgodnie z art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), dyrektor szkoły ma obowiązek przywrócenia do pracy w pierwszej kolejności nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym „pod warunkiem posiadania przez nauczyciela wymaganych kwalifikacji”. Obowiązek ponownego zatrudnienia nauczyciela przeniesionego w stan nieczynny nie może być realizowany bez zważenia na możliwość zatrudnienia pracowników o wyższych kwalifikacjach. Powód nie ma przepisanych kwalifikacji. Nadto - zdaniem Sądu - wnosząc pozew dopiero w dniu 21 kwietnia 2000 r., uchybił on określonymu w art. 264 § 1 k.p. terminowi do zgłoszenia roszczenia o przywrócenie do pracy. Przysługujące Andrzejowi R. roszczenie wygasło. Wobec tego należało oddalić jego powództwo bez merytorycznego rozpoznania sprawy. Jednak zaskarżony apelacją wyrok pomimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

W ocenie Sądu, podstawy prawnej roszczenia o ponowne zatrudnienie nie mógł stanowić art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Na mocy art. 91c Karty Nauczyciela przepisy Kodeksu pracy mają zastosowanie do stosunku pracy nauczyciela jedynie w sprawach odmiennie tą ustawą nieuregulowanych. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela reguluje rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem z przyczyn dotyczących pracodawcy „w sposób kompleksowy”.

Andrzej R. zaskarżył ten wyrok kasacją. Wskazując jako podstawę kasacji naruszenie prawa materialnego, a to: art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. przez niezastosowanie oraz art. 91c ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. przez błędną wykładnię, jego pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie apelacji lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, w obu przypadkach z rozstrzygnięciem o kosztach postę-

powania na korzyść powoda. Wywodził, że art. 91c Karty Nauczyciela wyłącza stosowanie do nauczycieli w sprawach nią unormowanych tylko Kodeksu pracy, a nie przepisów pozakodeksowych, do których należy ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. o zwolnieniach grupowych. Jego zdaniem, przedmiot regulacji art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela nie jest tożsamy z przedmiotem regulacji art. 12 ustawy o zwolnieniach grupowych. Powołane przez Sąd w motywach zaskarżonego wyroku (na wsparcie słuszności przyjętego poglądu o wyłączeniu stosowania do nauczycieli art. 12 ustawy o zwolnieniach grupowych) orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1995 r., I PZP 30/95, zostało wydane w innym stanie prawnym. Sąd uzasadnił wówczas swoje stanowisko tym, że ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. reguluje sytuację pracowników, którym pracodawca wypowiedział umowę o pracę, zaś art. 20 Karty Nauczyciela, w brzmieniu obowiązującym przed jego nowelizacją ustawą z dnia 14 czerwca 1996 r., nie przewidywał tego sposobu rozwiązania z nauczycielami stosunku pracy z przyczyn organizacyjnych. Zdaniem pełnomocnika skarżącego, Sąd błędnie też przyjął, że roszczenie Andrzeja R. o przywrócenie do pracy wygasło. Jeśli umowa o pracę z powodem wygasła wskutek sześciomiesięcznego pozostawania w stanie nieczynnym w dniu 31 października 1999 r., a powód wystąpił z pozwem 21 kwietnia 2000 r., to zachował on roczny termin przewidziany w art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie występują dwa odrębne zagadnienia prawne, a mianowicie zasadności odmowy przywrócenia skarżącego do pracy u strony pozwanej na podstawie art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela oraz zasadności odmowy ponownego jego zatrudnienia na podstawie art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Przewidziany w art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela obowiązek przywrócenia do pracy dotyczy nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym, wobec czego dezaktualizuje się wraz z wygaśnięciem stosunku pracy. Nie znaczy to, że nauczyciel nie może dochodzić jego realizacji już po ustaniu zatrudnienia. Może to jednak uczynić w terminie wyznaczonym w art. 264 § 2 k.p. Trzeba podnieść, że upływ terminu przewidzianego w tym przepisie nie powoduje, wbrew odmiennemu twierdzeniu Sądu, wy-

gaśnięcia roszczenia pracownika, gdyż termin ten może być przywrócony (art. 265 k.p.). Nadto, wobec braku określenia formy wniosku o przywrócenie terminu, w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że spóźniony pozew o przywrócenie do pracy zawiera ze swej istoty wniosek tej treści. W kwestii pierwszej należy zatem podzielić pogląd Sądu drugiej instancji, pomimo nie dość precyzyjnego jego uzasadnienia, że skoro stosunek pracy Andrzeja R. wygasł 31 października 1999 r., a pozew o przywrócenie do pracy został wniesiony 21 kwietnia 2000 r., powództwo skarżącego było spóźnione. Nie znajdując podstaw do przywrócenia terminu, należało je już z tej tylko przyczyny oddalić, nie badając sprawy merytorycznie.

Rację ma pełnomocnik skarżącego, że art. 91c Karty Nauczyciela w sprawach nią nie uregulowanych odsyła nie do przepisów prawa pracy, ale do przepisów Kodeksu pracy. Z tego jednak nie wynika, że wszystkie pozakodeksowe akty prawne mają do stosunku pracy nauczycieli zastosowanie. Karta Nauczyciela jest odrębnym aktem prawnym nie tylko względem Kodeksu pracy (art. 5 k.p.), ale szczególnym także w relacji do innych ustaw, których zakres podmiotowy wykracza poza określony w jej art. 1. Zasadnicze znaczenie w tym kontekście ma kwestia podmiotowego i przedmiotowego zakresu regulacji ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. oraz art. 20 Karty Nauczyciela. Ustawa o zwolnieniach grupowych obejmuje zakresem regulacji pracowników zatrudnionych na innej niż mianowanie podstawie, z którymi pracodawca rozwiązał stosunek pracy z przyczyn określonych w art. 1 (ekonomicznych, organizacyjnych, technologicznych, produkcyjnych lub z powodu likwidacji zakładu albo ogłoszenia jego upadłości) w ramach zwolnień grupowych bądź indywidualnych. Zasadniczo dotyczy pracodawców sfery gospodarczej. Karta Nauczyciela reguluje postępowanie dyrektora w przypadkach likwidacji szkoły (całkowitej lub częściowej), zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów lub zmian planu nauczania. Katalog tych przyczyn należy uznać za zupełny. Szkoła prowadzi działalność edukacyjno - wychowawczo - opiekuńczą, a szkoła publiczna realizuje konstytucyjne prawo obywateli do nauki i gwarantuje zarazem wykonanie ciężącego na nich obowiązku szkolnego. Wobec tego zwolnień nauczycieli nie mogą z istoty rzeczy uzasadniać zmiany produkcyjne lub technologiczne, bo takie procesy w funkcjonowaniu szkoły nie zachodzą. Nie będąc przedsiębiorcą, szkoła nie ma zdolności upadłościowej. Należy w tej sytuacji przyjąć, że sposób dokonywania koniecznego zmniejszenia w szkole stanu zatrudnienia z przyczyn organizacyjnych (dotyczących swego pracodawcy jakim jest szkoła) unormowany jest w art. 20 Karty w sposób

zupełny. Zwolnienia na podstawie art. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. dokonywane są poprzez rozwiązanie stosunku pracy, co do zasady, w drodze wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę; wyjątkowo - bez wypowiedzenia przez syndyka masy upadłościowej lub likwidatora (art. 7a) albo na mocy porozumienia stron (art. 11). Art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela przewiduje wprawdzie wypowiedzenie stosunku pracy przez dyrektora szkoły, jednak na wniosek nauczyciela. Skoro decyzję o rozwiązaniu stosunku pracy podejmuje sam nauczyciel, nielogiczne jest przyznanie mu roszczenia o ponowne zatrudnienie. Z kolei przeniesienie w stan nieczynny prowadzi do ustania stosunku pracy wskutek jego wygaśnięcia. Jest to ustawowy skutek upływu czasu, a nie rozwiązującej stosunek pracy czynności pracodawcy (dyrektora szkoły). Dodatkowym argumentem przeciwko możliwości stosowania do nauczycieli art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o zwolnieniach grupowych jest pomieszczone w art. 20 ust. 2 zdanie drugie Karty odesłanie konkretne do przepisów tejże ustawy określających świadczenia przysługujące nauczycielowi, z którym, z przyczyn wskazanych w ust. 1, rozwiązano umowę o pracę. Z porównania treści zdania 1 art. 20 ust. 2 Karty Nauczyciela odnoszącego się do nauczycieli mianowanych, którym w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przysługuje odprawa w wysokości sześciomiesięcznego zasadniczego wynagrodzenia za pracę, ze zdaniem drugim dotyczącym tzw. nauczycieli kontraktowych należy wnosić, że zawarte w zdaniu drugim odesłanie do ustawy o zwolnieniach grupowych jest odesłaniem tylko do jej art. 8 i przewidzianej w nim odprawy pieniężnej. Taką wykładnię uzasadnia także zakres odesłania do przepisów ustawy o zwolnieniach grupowych, a mianowicie do przewidujących świadczenia dla zwalnianych pracowników, a nie ich uprawnienia. W tych okolicznościach w pełni uzasadniony jest pogląd prawny, że nauczycielowi, którego stosunek pracy wygasł wskutek upływu sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym, nie przysługuje przewidziane w art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. uprawnienie do ponownego zatrudnienia.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.

=====